

Ewa Radomska*

UWARUNKOWANIA I PROCES ROZWOJU GOSPODARCZEGO KOREI POŁUDNIOWEJ W ASPEKCIE PODNOSZENIA KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI GOSPODARKI

DOI: 10.26399/meip.4(67).2019.39/e.radomska

WPROWADZENIE

Polityka gospodarcza zapoczątkowana w Korei Południowej w drugiej połowie XX wieku przyczyniła się do spektakularnego skoku rozwojowego. Kraj ten przeszedł w latach 1960–2018 strukturalną transformację – oparta na rolnictwie słabo rozwinięta gospodarka, o niskim poziomie oszczędności i akumulacji kapitału, przeistoczyła się w konkurencyjną i innowacyjną gospodarkę opartą na wiedzy, która zajęła 27. pozycję wśród najbardziej konkurencyjnych gospodarek na świecie w IMD World Competitiveness Ranking 2018¹ oraz 12. pozycję wśród najbardziej innowacyjnych gospodarek na świecie w rankingu Innovation Global Index 2018, Korea zaś znalazła się w grupie liderów innowacji w regionie Azji Południowo-Wschodniej, Wschod-

---

* Ewa Radomska – dr, Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej, Instytut Prawa, Administracji i Ekonomii, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, e-mail: ewa.radomska@up.krakow.pl; ORCID 0000-0002-9503-534X

¹ *IMD World Competitiveness Ranking 2018*, IMD – International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Center, Lausanne–Singapore 2018, s. 1, <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-competitiveness-ranking-2018/>, dostęp 8.05.2019.

niej i Oceanii obok Singapuru i Japonii². W latach 60. w Korei Południowej mieszkało 26,5 mln osób, a PKB per capita wynoszący w 1961 roku 93 dol. był niższy niż w Korei Północnej, Etiopii, Jemenie czy Indiach. Współczesna Korea Południowa liczy 51,7 mln mieszkańców, PKB per capita wyniosło zaś w 2017 roku 29 159 dol.³

Celem niniejszej publikacji jest odpowiedź na zasadnicze pytanie: jakie są źródła obecnego wysokiego poziomu konkurencyjności i innowacyjności Korei Południowej? Przyjęto następującą hipotezę badawczą: umiejętność rozpoznania kluczowych źródeł konkurencyjności oraz świadomie prowadzona, aktywna, konsekwentnie i etapowo realizowana polityka prorozwojowa to główne determinanty rozwoju gospodarczego Korei Południowej w latach 1960–2018. Identyfikacja czynników rozwoju gospodarczego, w tym charakteru i kierunków działań podejmowanych przez rząd południowokoreański, może być przydatna w procesie poszukiwania mechanizmów wspierających rozwój gospodarczy i przyczyniających się do wzmacniania konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarki, zwłaszcza w krajach mniej zaawansowanych pod tym względem. Należy podkreślić, że korzystanie z doświadczeń innych krajów wiąże się z ograniczeniami wynikającymi z różnych czynników: ekonomicznych, politycznych, instytucjonalno-prawnych, technologicznych, społecznych i kulturowych. Doświadczenia te mogą jednak wskazywać, jak podejść do rozwoju gospodarczego w sytuacji dynamicznych zmian w otoczeniu zewnętrznym.

W analizie uwarunkowań i procesu rozwoju gospodarki południowokoreańskiej wyodrębniono trzy okresy, którym podporządkowana jest struktura artykułu. Część pierwsza obejmuje lata 60.–70. XX wieku (tworzenie konkurencyjnej bazy przemysłowej), część druga lata 80.–90. XX wieku (tendencje liberalizacyjne), a część trzecia lata 2000–2018 (budowa gospodarki opartej na wiedzy). Artykuł opiera się na przeglądzie i analizie publikacji polskich i anglojęzycznych, m.in. strategii i dokumentów rządowych Korei Południowej, opracowań ONZ (Departament do spraw Ekonomicznych i Społecznych), raportów różnych instytucji i ośrodków badawczych, np. IMD – International Institute for Management Development, Cornell University, INSEAD, WIPO, Korean Development Institute, Center for Economic Institutions (Seul), Institute for International Economics (Waszyngton), a także

² Cornell University, INSEAD, WIPO, *The Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation*, Ithaca–Fontainebleau–Geneva 2018, s. 277, <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report#>, dostęp 13.05.2019.

³ *South Korea GDP per capita*, CEIC Data, 2019, <https://www.ceicdata.com/en/indicator/korea/gdp-per-capita>, dostęp 14.05.2019.

artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, takich jak „Journal of Asian Economics”, „Global Economy Journal”, i danych statystycznych, m.in. OECD, UNCTAD, UNDP, Banku Światowego. Zagadnienia tu poruszone wymagają dalszych pogłębionych analiz i badań.

1. LATA 60.–70. XX WIEKU: TWORZENIE KONKURENCYJNEJ BAZY PRZEMYSŁOWEJ

Jak wyglądała sytuacja na Półwyspie Koreańskim na początku XX wieku? Od 22 sierpnia 1910 roku do 15 sierpnia 1945 roku Korea znajdowała się pod japońską okupacją. Protektorat zmieniono na Generalne Gubernatorstwo Korei. Na północy zaczął się rozwijać przemysł, a na żyznym południu podjęto działania na rzecz modernizacji rolnictwa. Nie godząc się z obcym panowaniem, Koreańczycy organizowali protesty, Japończycy zaś walczyli z wszelkimi przejawami ich niezależności. Po klęsce Japonii w II wojnie światowej rządy japońskie na Półwyspie Koreańskim zakończyły się. Armia Czerwona wkroczyła i zajęła północną część kraju, a wojska amerykańskie – południową. Wraz z postępowaniem zimnej wojny po obu stronach linii demarkacyjnej wzdłuż 38 równoleżnika formowały się oddzielne państwa. W 1948 roku powstały Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna na północy (z poparciem władz sowieckich) i Republika Korei na południu (z poparciem władz amerykańskich). Wojna w latach 1950–1953 zrujnowała Półwysep Koreański, pochłaniając 4 mln ofiar. Do poziomu produkcji sprzed wojny gospodarka południowoamerykańska wróciła dopiero w 1960 roku⁴. W 1961 zaś armia Korei Południowej dokonała bezkrwawego przewrotu, a rządy przejęła junta wojskowa generała Parka Chung-hee. W ramach przyjętego pięcioletniego planu rozwoju (1962–1966) rozpoczęto reformy gospodarcze ukierunkowane na pobudzenie oszczędności i akumulacji kapitału oraz inwestycje w rozwój przemysłu i produkcji nastawionej na eksport⁵. W 1963 roku powstała Rada Planowania Ekonomicznego (Economic Planning Board). Jej działania skoncentrowane były z jednej strony na wyborze gałęzi przemysłu, w których rodzime przedsiębiorstwa miały największe szanse na zajęcie istotnej pozycji na rynkach zagranicznych, a z drugiej na pomocy poszczególnym sektorom przemysłu, głównie wsparciu finansowym przedsiębiorstw nazywanych

⁴ Zob. J. Rurarz, *Historia Korei*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2009.

⁵ K. Chung-yum, *From Despair to Hope. Economic Policymaking in Korea 1945–1979*, Korean Development Institute, Seoul 2011, s. 187.

czebolami w formie subsydiów lub kredytów na preferencyjnych warunkach oraz stosowaniu ulg podatkowych. Czebole to duże rodzinne konglomeraty połączone gęstą siecią holdingów (wieloma spółkami skupionymi wokół jednej centralnej firmy), mające silne powiązania z rządem. Korea Południowa chroniła własną gospodarkę przed importem i obcym kapitałem (regulowała przepływ dewiz i napływ obcych inwestycji). Rząd realizował protekcyjną politykę handlową (wysokie cła importowe lub zakaz importu), a równocześnie wspierał rozwój przemysłowy nastawiony na eksport, promował rodzime marki i pozyskiwał kontrakty za granicą⁶.

Dzięki dużemu zaangażowaniu państwa w gospodarkę oraz przyjęciu planu rozwoju duży nacisk położono na zbudowanie profesjonalnej, dobrze opłacanej administracji publicznej, wspierającej proces realizacji założeń planu. Podjęto reformę otoczenia prawnego i administracyjnego. Istotne było wspieranie konkurencji przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony wszystkim podmiotom, które zostały objęte pomocą państwową. W 1967 roku uchwalono specjalne akty prawne wspomagające rozwój przemysłu stocznioowego i maszynowego, w 1969 – elektromaszynowego i elektronicznego, w 1970 – hutnictwa i przemysłu petrochemicznego. Zawierały one ułatwienia w dostępie do zagranicznego i krajowego kredytu, zwolnienia podatkowe, listy strategicznych produktów, których produkcja została objęta wsparciem, m.in. półprzewodników i komputerów. Szybki rozwój przemysłu wiązał się ze zmianą struktury gospodarki oraz struktury wymiany handlowej z zagranicą. W 1960 roku większość eksportu stanowiły produkty rolne i surowce, podczas gdy już w 1970 roku na pierwszym miejscu (z udziałem 40% w całości eksportu) plasowały się tekstylia⁷.

21 stycznia 1973 roku generał Park Chung-hee ogłosił rozpoczęcie polityki rozwoju przemysłu ciężkiego i chemicznego z myślą o międzynarodowej konkurencji, polegającej na zbudowaniu i wykorzystaniu potencjału eksportowego największych przedsiębiorstw. Wprowadzono ograniczenia związane z napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych do przemysłu tekstylnego, starając się jednocześnie przyciągnąć kapitał zagraniczny do innych, wybranych gałęzi przemysłu poprzez system zachęt do inwestowania; przeznaczano również więcej środków na inwestycje w sferę naukowo-badawczą i rozwojową. Stanowiło to kolejny (po przemyśle tekstylnym) etap budowa-

⁶ J. Suh, D.H.C. Chen (eds.), *Korea as a Knowledge Economy. Evolutionary Process and Lessons Learned*, World Bank Publications, Washington DC 2007, s. 20.

⁷ J.-M. Yang, T.-W. Kim, H.-O. Han, *Understanding the Economic Development of Korea from a Co-Evolutionary Perspective*, „Journal of Asian Economics” 2006, Vol. 17, No. 4, s. 4.

nia przemysłowych podstaw gospodarki nakierowanej na eksport. Wybrano sześć uprzywilejowanych gałęzi przemysłu: stalowy, chemiczny, metalowy, maszynowy, stoczniowy i elektroniczny. Plan przygotowało i nadzorowało głównie zaplecze polityczne prezydenta. Rada Planowania Ekonomicznego odgrywała w nim drugorzędną rolę⁸. Przemysł ciężki i chemiczny rozwijano już wcześniej, lecz ogłoszony w 1973 roku plan pozwolił na zintensyfikowanie inwestycji w tych gałęziach. Powstał Narodowy Fundusz Inwestycyjny (National Investment Fund) – instytucja finansująca długookresowe inwestycje w przemyśle ciężkim i chemicznym. Wysoki poziom inwestycji w tych kapitałochłonnych przemysłach był możliwy m.in. dzięki akumulacji kapitału pochodzącego z uprzednio rozwiniętego i konkurencyjnego w skali międzynarodowej przemysłu tekstylnego. Rząd południowokoreański konsekwentnie wdrażał plan rozwoju przemysłowego oraz nadzorował jego wykonanie, konkretne działania zlecając głównie czebolom.

Państwo, współpracując z przedsiębiorstwami prywatnymi w realizacji planów rozwojowych, uzależniało kontynuację wsparcia dla danego podmiotu nie od przynieszonego zysku, lecz indywidualnie ustalonych celów sprzedaży zagranicznej. Brak osiągnięć powodował, że przedsiębiorstwa, które nie mogły wskazać istotnych realnych przeszkód, narażały się na poważne sankcje, mogące doprowadzić nawet do ich upadku. Prowadziło to do skoncentrowania wysiłków czeboli na stałym dążeniu do wzrostu jakości produkowanych dóbr⁹.

Przedstawiciele rządu odbywali regularne konsultacje z przedstawicielami branż przemysłowych, aby na bieżąco monitorować zmiany, identyfikować powstające problemy i wspólnie z przemysłowcami wypracowywać ich rozwiązanie. Starano się o zrównoważoną lokalizację kompleksów przemysłowych w skali kraju, unikając nadmiernej koncentracji przemysłu w jednej jego części (ze względów środowiskowych i strategicznych). Pomoc rządu dla rodzimego przemysłu wymusiła na władzach wprowadzenie procedur ograniczających uznaniowo i nieefektywną ekonomicznie alokację środków publicznych, przy czym na uwadze miano również dbałość o zachowanie zasad konkurencji¹⁰.

Niektóre z wybranych uprzywilejowanych gałęzi przemysłu miały długą historię i tradycję w Korei Południowej (np. przemysł stoczniowy), a inne

⁸ J.-E. Woo, *Race to Swift. State and Finance in Korean Industrialization*, Columbia University Press, New York 1991, s. 128–129.

⁹ M. Kightley, *Proeksportowa strategia rozwoju Korei Południowej i jej wpływ na współczesną konsumpcję*, „Konsumpcja i Rozwój” 2013, nr 2(5), s. 122.

¹⁰ S.-J. Chang, J.-H. Rhee, *Rapid International Expansion Strategy of Emerging Market Enterprises: The Interplay between Speed and Competitive Risks on International Performance*, Center for Economic Institutions, Working Paper, No. 2007-11, Tokyo, November 2007, s. 13.

tworzono od podstaw (np. przemysł chemiczny). Kluczową część przemysłu maszynowego stanowił sektor samochodowy rozwijany na Półwyspie Koreańskim jeszcze w czasie japońskiej okupacji, dzięki czemu Koreańczycy przyswoili sobie technikę produkcji, co następnie przełożyło się na szybki rozwój tej gałęzi. Już w 1977 roku wytwarzano w kraju 90% części używanych do produkcji południowokoreańskich samochodów osobowych, 87% do produkcji autobusów i 65% do produkcji ciężarówek (w tym silniki i skrzynie biegów)¹¹. W latach 1977–1979 80% wszystkich inwestycji przemysłowych skupiono na przemyśle ciężkim – w pierwszych trzech latach planu pięcioletniego 1977–1981 przeznaczono na niego 97% środków na inwestycje¹². Udział przemysłu ciężkiego w produkcji przemysłowej wzrósł w latach 1972–1979 z 39,7% do 54,9%, w eksporcie z 13,7% (1971 rok) do 37,7% (1979 rok)¹³. Równocześnie stopniowo zwiększano wydatki na badania i rozwój (B+R), wprowadzono zmiany w systemie kształcenia zawodowego mające na celu wzmocnienie i doinwestowanie technicznej edukacji na poziomie szkół średnich, otwierano pierwsze inżynierskie szkoły wyższe, aby przygotować kadry o odpowiednich kwalifikacjach i kompetencjach do pracy w rozwijających się gałęziach przemysłu, opracowano rządowy program rekrutowania naukowców i badaczy z uniwersytetów zagranicznych, a także powrotu inżynierów i naukowców, którzy wyjechali studiować lub pracować na zagranicznych uczelniach¹⁴. Przemysł południowokoreański potrzebował wysoko wykwalifikowanych pracowników w zakresie nauk ścisłych i inżynierskich.

W latach 60. i 70. XX wieku w dziedzinie badań i rozwoju decydująca rola przypadała instytucjom państwowym. W 1966 roku powołano Koreański Instytut Naukowo-Techniczny (Korea Institute of Science and Technology), centrum rozwoju technologicznego. W tym okresie wiedzę i technologię w znacznym stopniu transferowano z zagranicy. Naukowe, przemysłowe i biznesowe know-how płynęło do Korei Południowej głównie z gospodarki japońskiej, amerykańskiej, również z innych krajów. Przykładowo, tylko w 1973 roku ok. 70 pracowników Hyundaia (zajmującego się już wówczas budową statków) zostało wydelegowanych przez firmę do szkockiej stoczni A&P Appledore w celu przyswojenia wiedzy w zakresie najnowszych tech-

¹¹ J.-E. Woo, *op. cit.*, s. 142–143.

¹² S. Haggard, C.-I. Moon, *Industrial Change and State Power: The Politics of Stabilization and Structural Adjustment in Korea*, Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington, August 1986, s. 11–12.

¹³ J.-E. Woo, *op. cit.*, s. 132–133.

¹⁴ Y.S. Hong, *Private-public alliances for export development: the Korean case*, CEPAL – Serie Comercio Internacional, No. 102, United Nations, August 2010, s. 60.

nologii budowy statków oraz zarządzania procesem produkcji i samą stocznią¹⁵. Z biegiem lat sukcesywnie zwiększano zarówno rządowe, jak i prywatne wydatki na badania i rozwój (B+R). W 1961 roku stanowiły one 0,25% PKB, a dwie dekady później już 0,77% – w sektorze rządowym wzrosły z 1,2 mld wonów w 1963 roku do 180 mld wonów w 1980, a w sektorze prywatnym z 0,9 mld wonów w 1965 roku do 102,5 mld wonów w 1980¹⁶. W 1974 roku wprowadzono szereg ulg podatkowych na badania i rozwój. Koreański Instytut Naukowo-Techniczny opracował program rekrutowania naukowców i badaczy z czołowych uniwersytetów w Stanach Zjednoczonych i Europie. Zachęcano do powrotu również południowokoreańskich inżynierów, którzy wcześniej wyjechali studiować w Japonii i Stanach Zjednoczonych, oraz naukowców pracujących na zagranicznych uczelniach. Uchwalony w 1973 roku National Technical Qualification Act pozwolił na opracowanie m.in. drogi awansu zawodowego w sektorze przemysłowym umożliwiającej zajęcie stanowiska kierowniczego po przejściu odpowiedniej ścieżki przygotowania teoretycznego i zdobyciu praktyki (programem objęto wówczas 19 branż)¹⁷.

Produkcję eksportową traktowano jak sektor strategiczny, rozwijając i chroniąc barierami taryfowymi kluczowe gałęzie gospodarki. Rodzimy przedsiębiorstwom uczestniczącym w realizacji rządowego planu i rozwijającym działalność eksportową udzielano licencji na produkcję konkretnych towarów i wyznaczano kwoty eksportowe. Bank of Korea oraz Import-Export Bank of Korea udzielały przedsiębiorcom na preferencyjnych zasadach długoterminowych kredytów na rozwój¹⁸. W 1964 roku generał Park wprowadził Narodowy Dzień Eksportu, podczas którego osobiście wręczał najlepszym eksporterom odznaczenia¹⁹. Zaczęto tworzyć instytucje wspierające politykę proeksportową oraz rozwój rodzimych przedsiębiorstw za granicą. Wśród nich najważniejsze było Koreańskie Stowarzyszenie do spraw Promocji Handlu (Korea Trade Promotion Association – Kotra), działające jako agencja Ministerstwa Handlu i Przemysłu. Miało ono prawo do nakładania jednoprocentowego podatku na dobra importowane. Pozyskane środki przeznaczano

¹⁵ E.M. Graham, *Reforming Korea's industrial conglomerates*, Institute for International Economics, Washington 2003, s. 32.

¹⁶ J.-M. Yang, T.-W. Kim, H.-O. Han, *op. cit.*, s. 3.

¹⁷ J.H. Park, G. Lee, S.-G. Jang, B. Son, *Role and Function of the National Technical Qualification System in the Development of Vocational Ability*, Human Resources Development Service of Korea, Ministry of Strategy and Finance, Republic of Korea 2012, s. 12.

¹⁸ S.-J. Chang, J.-H. Rhee, *op. cit.*, s. 13.

¹⁹ E.M. Graham, *op. cit.*, s. 21.

na rozwój międzynarodowych kontaktów handlowych, poszukiwanie nowych rynków zbytu dla produktów południowokoreańskich, organizację misji handlowych, uczestnictwo w targach i wystawach, pomoc w wejściu na nowe rynki zagraniczne²⁰.

Utrzymywano niskie stopy procentowe (w ujęciu realnym nawet ujemne) oraz możliwie niski kurs wona. Państwowa interwencja w rynek finansowy mająca na celu zwiększenie wolumenu kredytów udzielanych na preferencyjnych warunkach oraz kierowanie ich przydziałem jest jednym z ważniejszych elementów południowokoreańskiego modelu rozwoju gospodarczego od lat 60. do późnych lat 80., a w niektórych branżach również do lat 90. Przychody z eksportu umożliwiały import technologii, dóbr kapitałowych i półproduktów niezbędnych do realizacji kolejnych etapów rozwoju przemysłu. Importowano również surowce energetyczne, których kraj był pozbawiony. Konkurowanie dóbr południowokoreańskich na rynkach zagranicznych było bodźcem do wzrostu produktywności, poprawy jakości produkcji i konkurencyjności oferowanych dóbr. Aby zapewnić konkurencyjność eksportu, przez lata płace pracownicze utrzymywane były na niskim poziomie²¹.

Industrializacja Korei Południowej w latach 60. i 70. XX wieku nie byłaby możliwa bez akumulacji kapitału. Istotną rolę we wsparciu industrializacji kraju odegrały, zwłaszcza w początkowym okresie, czynniki zewnętrzne, w tym repatriacje wojenne od Japonii, gospodarcza i militarna pomoc amerykańska oraz bezpośrednie inwestycje zagraniczne. W połowie lat 60. XX wieku Korea Południowa uzyskała 5 mld dol. w ramach repatriacji wojennych od Japonii, z czego znaczną część wypłacono w postaci sprzętu inwestycyjnego pochodzącego z modernizowanych zakładów japońskich²². Pomoc amerykańska wyniosła w latach 1946–1976 12,6 mld dol.²³ Przeznaczona była m.in. na realizację polityki eksportowej. Stany Zjednoczone zapewniły także dostęp do swojego rynku oraz utorowały drogę do członkostwa Korei Południowej w GATT, MFW, a w latach 90. – w OECD i ONZ. Stosunkowo istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego Korei Południowej były również inwestycje zagraniczne (zarówno w zakresie finansowania rozwoju przemysłu, jak i transferu technologii). Pochodziły z Japonii (47,1%), USA (29%), Holandii (7,4%), Hong Kongu (3,2%), zachodnich Niemiec (1,7%) i innych krajów (11,6%). Wartość inwestycji zagranicznych w Korei Południowej zwiększała

²⁰ M. Kightley, *op. cit.*, s. 123.

²¹ *Ibidem*, s. 120.

²² Zob. J.W. Bossak, *Japonia. Strategia rozwoju w punkcie zwrotnym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1990.

²³ J.-E. Woo, *op. cit.*, s. 45–46.

się z latami, w 1962–1966 wyniosła 308 mln dol.; w 1967–1971 – 2262 mld dol.; w 1972–1976 – 5989 mld dol.; w 1977–1980 – 10 681 mld dol.²⁴ Podnoszenie poziomu zaawansowania technologicznego i organizacyjnego rodzimego przemysłu rozumiano nie tylko jako kopiowanie i adaptację, ale przede wszystkim udoskonalanie pochodzących z zagranicy technologii i wzorców działania. Oprócz czynnika kapitałowego równie ważny był transfer wiedzy oraz schematów organizacyjnych²⁵. Rozwój w oparciu o własną technologię wypracowaną w drodze współpracy z inwestorami zagranicznymi stał się istotnym wyznacznikiem specyfiki południowokoreańskiej industrializacji.

Inwestycje, dzięki którym rozwijał się przemysł, wymagały ciągłego finansowania. Państwo promowało wzrost oszczędności kosztem przyrostu konsumpcji. Polityka monetarna i polityka fiskalna Korei Południowej pozwoliły rozwiązać problem niskiego poziomu oszczędności prywatnych i publicznych. Podniesienie poziomu oszczędności, a przez to aktywów rodzimych instytucji finansowych, umożliwiło stopniowe uniezależnianie się od obcych źródeł finansowania inwestycji. W 1960 roku poziom krajowych oszczędności w Korei Południowej wynosił kilka procent PKB, by w 1990 roku sięgnąć 35% PKB²⁶. Oszczędności krajowe (obok pożyczek zagranicznych²⁷ i bezzwrotnej pomocy zagranicznej) stały się jednym z filarów rozwoju południowokoreańskich instytucji finansowych, które wspierały przemysł.

Przyjęta strategia mająca na celu rozwój rodzimego przemysłu w latach 70. zaczęła przynosić pierwsze efekty. Przemysł stalowy, po okresie imitowania sektora stalowego Japonii, zaczął konkurować cenowo i pozacenowo (porównywalną jakością) z wyrobami przedsiębiorstw japońskich. Podobnie przemysł stoczniowy. Produkcja przemysłowa zwiększyła się w Korei Południowej w latach 1960–1966 o 12,6%, w latach 1967–1971 o 21%, a w latach 1972–1976 o ponad 20%. Rozwój przemysłowy opierał się także na powiązaniu międzysektorowym – 80% stali wyprodukowanej w hucie P’ohang w 1975 roku wykorzystał rodzimy przemysł stoczniowy, a uzależnienie przemysłu stoczniowego od importowanej stali spadło ze 100% w 1966 roku do 26,9% 10 lat później²⁸. Obecnie Korea Południowa należy do światowych

²⁴ J.-H. Kim, *Innovation & Technology in Korea in International Perspective*, [w:] J. Mahlich, W. Pascha (eds.), *Korean Science and Technology in an International Perspective*, Physica-Verlag, Heidelberg 2012, s. 65–96.

²⁵ Y.S. Hong, *op. cit.*, s. 49.

²⁶ E.M. Graham, *op. cit.*, s. 23.

²⁷ Pożyczki zagraniczne przyczyniły się do znaczącego zwiększenia długu zagranicznego w latach 60. i 70. Inną przyczyną był wzrost cen ropy w czasie kryzysu paliwowego.

²⁸ J.-E. Woo, *op. cit.*, s. 135, 143.

potentatów przemysłu stoczniowego. Ponad połowa z 10 największych producentów statków na świecie to przedsiębiorstwa południowokoreańskie, takie jak m.in. Daewoo Shipbuilding & Marine Engineering, Hyundai Heavy Industries, Samsung Heavy Industries²⁹. Ocenia się, że postępy w rozwoju przemysłu, zwłaszcza ciężkiego i chemicznego, w Korei Południowej w latach 70. były porównywalne do analogicznych procesów, które wcześniej zaszły w Japonii. W tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące kształtowania się PKB (proc.) i PKB per capita (dol.) w Korei Południowej w latach 1960–1979.

Tabela 1

Kształtowanie się PKB (proc.) i PKB per capita (dol.) w Korei Południowej w latach 1960–1979

Rok	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
PKB	2,3	6,9	3,8	9,2	9,5	7,2	12,0	9,1	13,2	14,5
PKB per capita	brak danych	93	106	147	125	108	132	163	198	244
Rok	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
PKB	10,0	10,5	7,2	14,8	9,5	7,9	13,1	12,3	10,8	8,6
PKB per capita	279	301	328	411	548	624	837	1044	1407	1785

Źródło: *South Korea GDP – Gross Domestic Product*, <https://countryeconomy.com/gdp/south-korea>, dostęp 22.05.2019.

Kluczowa rola rządu w kształtowaniu procesu i skali produkcji przemysłowej (z udziałem czemboli otrzymujących wsparcie instytucjonalne i finansowe ze strony państwa), wdrożenie modelu kapitalizmu z kierowniczą rolą państwa, skupienie środków na wybranych gałęziach przemysłu, wspieranie rozwoju eksportu to główne elementy procesu industrializacji przeprowadzonej w czasach rządów generała Parka Chung-hee w latach 1961–1979³⁰. Dwie dekady intensywnego wzrostu gospodarczego wiązały się początkowo z dużymi kosztami społecznymi. Wzrost płac odnosił się głównie do nowo rozwijanych gałęzi przemysłu. Rosły nierówności dochodowe. Niedostatecznie rozwinięta była infrastruktura ważna dla funkcjonowania społeczeństwa, jak

²⁹ *South Korea's Biggest Shipbuilders Still in the Lead*, World Maritime News, 27.04.2016, www.worldmaritimeneews.com, dostęp 22.05.2019.

³⁰ M. Khaled, *Park Chung-hee's Industrialization Policy and its Lessons for Developing Countries*, Paper for the World Congress for Korean Studies, August 2007, s. 12.

transport, komunikacja, elektryczność, woda, odprowadzanie nieczystości. Stosowano ograniczenia w dostępie do zagranicznych dóbr konsumpcyjnych, a ceny dóbr krajowych były wysokie. Prowadzono kampanie społeczne mające na celu wykształcenie i wspieranie nawyku oszczędzania. Ograniczono prawa do tworzenia związków zawodowych i strajku. Brak tradycji i sił politycznych zaangażowanych w popieranie programów o charakterze socjalnym spowodował, że Korea Południowa nie włączyła się w tym okresie w realizację polityki społecznej. Kraj ten do dziś przeznaczają na cele socjalne mniejszą część PKB niż inne kraje OECD. Według ostatnich opublikowanych danych z 2016 roku średnia dla tych państw wynosiła 21,0%, podczas gdy dla Korei Południowej jedynie 10,4% PKB. Z drugiej strony, wydatki na cele socjalne systematycznie rosły – w 1990 roku wyniosły 2,7% PKB, w 2000 – 4,5%, a w 2010 – 8,3% PKB³¹. Około 13,8% (7,1 mln) mieszkańców to osoby w wieku 65 i więcej lat³².

2. LATA 80.–90. XX WIEKU: TENDENCJE LIBERALIZACYJNE

W latach 80. XX wieku południowokoreańskie władze zostały zmuszone do wprowadzenia zmian w modelu gospodarczym (m.in. ograniczenia interwencjonizmu) z uwagi na problem przeinwestowania, a także narastającą presję inflacyjną oraz zwiększony poziom długu zagranicznego³³. Tendencje liberalizacyjne po 1980 roku były także efektem wejścia do gremiów decyzyjnych wokół nowego prezydenta Chun Doo-hwana grupy ekonomistów wykształconych w Stanach Zjednoczonych. Po uzyskaniu znacznych nadwyżek eksportowych i umocnieniu pozycji w handlu międzynarodowym kraj stopniowo liberalizował import towarowy. Taryfy celne obniżono z 24% w 1983 roku do 18% w 1988 roku i następnie do 8% w 1994 roku, a nominalny współczynnik protekcjonizmu (procentowa różnica pomiędzy cenami na rynku krajowym i globalnym) na produkcję przemysłową spadł w latach 1982–1990 z 21% do 14%³⁴. W gospodarce Korei Południowej rozkwit przeżywały wówczas przemysł ciężki i chemiczny. Jednocześnie postępowała

³¹ *Social Expenditure – Aggregated data*, OECD, 2019, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOEX_AGG, dostęp 23.05.2019.

³² *Korea (Republic of) Human Development Indicators*, UNDP, 2019, <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/KOR#>, dostęp 23.05.2019.

³³ Y.S. Hong, *op. cit.*, s. 16.

³⁴ J.-H. Kim, *Korean Economic Development Strategy*, Korean Development Institute, 2005, s. 37.

stopniowa transformacja w kierunku podnoszenia poziomu rozwoju technologicznego kraju. W 1982 roku ogłoszono Narodowy Program Badań i Rozwoju. Ograniczono opodatkowanie dla technologicznych start-upów. Zdecydowano o budowie narodowego systemu informacyjnego składającego się z pięciu sieci krajowych (administracja, finanse, edukacja i badania, obrona i bezpieczeństwo), ogłaszając program promocji sieci komputerowych (1985 rok), a także przyjęto ustawę o ochronie programu komputerowego (Computer Program Protection Act), wprowadzając uprzednio (w 1983 roku) restrykcje importowe na mikrokomputery i wybrane typy twardego dysku. Rozwój i badania nad nowymi technologiami przemysłowymi w Korei Południowej skupiały się poza uniwersytetami, w wyspecjalizowanych ośrodkach badawczych tworzonych przez konglomeraty i w specjalnych jednostkach państwowych³⁵. Awans technologiczny wymagał nie tylko nowych maszyn i urządzeń, ale także nowych standardów zarządzania, nowych instytucji i dalszych inwestycji w kapitał ludzki zdolny te technologie wykorzystać i udoskonalać. Władze południowokoreańskie m.in. opracowały sektorowe programy badawczo-naukowe, np. Long Term Promotion Plan for Automobile Industry, w ramach którego pracownicy przedsiębiorstw wysyłani byli np. na szkolenia za granicę³⁶.

Od lat 80. następowała również stopniowa zmiana struktury wielkości przedsiębiorstw przemysłowych w Korei Południowej. Obok dużych czepoli na znaczeniu zaczęły zyskiwać małe i średnie przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa przemysłowe powyżej 300 pracowników stanowiły w 1980 roku 27% wszystkich firm przemysłowych, a w 2005 już tylko 12%. Odsetek firm zatrudniających do 9 pracowników zwiększył się w tym okresie z 37% do 44%, a zatrudniających od 10 do 299 pracowników z 36% do 44%³⁷. Życie gospodarcze nadal jednak, wskutek koncentracji własności i rozwijania działalności na bazie pomocy państwowej, było wyraźnie zdominowane przez czepole. W latach 80. narastały napięcia na linii rząd–czepole, ze względu na skalę, jaką osiągnęły te przedsiębiorstwa, i ich pozycję wobec

³⁵ K.W. Lee, *Borrowing from the World Bank for Education: Lessons from Korea and Mexico*, CICE Hiroshima University, „Journal of International Cooperation in Education” 2010, Vol. 13, No. 2, s. 68.

³⁶ Ch. Cho, K. Kim, M. Kim, *Korea's Automotive Industry*, Korea Institute for Industrial Economics & Trade (KIET), Ministry of Strategy and Finance, Republic of Korea 2014, s. 32.

³⁷ J.-W. Lee, K.-W. Kim, H.-G. Kim, Y.-T. Cho, *Socially Just, Sustainable and Dynamic Growth for a Good Society: A Case Study for Korea*, Friedrich Ebert Stiftung, November 2012, s. 4.

osłabionej władzy po zabójstwie generała Parka Chung-hee³⁸. Nadal podmioty te odgrywają istotną rolę w gospodarce południowokoreańskiej. Według danych Korea's Fair Trade Commission z kwietnia 2018 roku 45 konglomeratów południowokoreańskich odpowiada tradycyjnej definicji czebolii, a do 10 z nich należy 27% wszystkich aktywów przedsiębiorstw w Korei Południowej. W grupie największych czebolii znajdują się Samsung Group, LG Group, SK, Hyundai, Lotte³⁹.

Stosunek wolumenu handlu zagranicznego do PKB Korei Południowej w latach 1966–1988 wzrósł z 29% do 82%⁴⁰, przy eksporcie rosnącym w latach 1973–1979 w tempie ponad 20% rocznie⁴¹. Wysokie nadwyżki eksportowe, jakie kraj uzyskał w drugiej połowie lat 80., zwiększyły zwłaszcza amerykańską presję na aprecjację jego waluty oraz większą liberalizację stosunków gospodarczych z zagranicą. Konsekwencją było związanie waluty Korei Południowej z dolarem amerykańskim. Miało to zapobiec oskarżeniom o dążenie do dewaluacji waluty krajowej, sprzyjającej dalszej ekspansji eksportowej. W latach 1994–1995 Korea Południowa pod naciskiem Stanów Zjednoczonych i Międzynarodowego Funduszu Walutowego zdecydowała się na liberalizację krótkoterminowych obrotów kapitałowych. W warunkach liberalizacji tych obrotów sztywny nominalny kurs w stosunku do dolara pozbawił Koreę Południową możliwości realizowania elastycznej polityki kursowej. Wzrost zadłużenia korporacyjnego za granicą uruchomił falę spekulacji, w tym związaną z potencjalną zmianą kursów walutowych⁴². Konsekwencją tej pobudzonej spekulacji był kryzys finansowy przełomu lat 1997/1998 w Azji Południowo-Wschodniej, który Korea Południowa również odczuła. W tabeli 2 przedstawiono dane dotyczące kształtowania się PKB (proc.) i PKB per capita (USD) w Korei Południowej w latach 1980–1999.

³⁸ T. Kalinowski, H. Cho, *The Political Economy of Financial Liberalization in South Korea: State, Big Business and Foreign Investors*, „Asian Survey” 2009, Vol. 49, No. 2, s. 234–237.

³⁹ P. Pae, *South Korea's Chaebol*, Bloomberg, 5.10.2018, <https://www.bloomberg.com/quick-take/republic-samsung>, dostęp 25.05.2019.

⁴⁰ W. York, W. Bradshaw, Y.-J. Kim, B. London, *Transnational Economic Linkages, the State, and Dependent Development in South Korea, 1966–1988: A Time Series Analysis*, „Social Forces” 1993, Vol. 72, No. 2, s. 326.

⁴¹ E.M. Graham, *op. cit.*, s. 44.

⁴² J.W. Bossak, *Instytucje, rynki i konkurencja we współczesnym świecie*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s. 251.

Tabela 2

Kształtowanie się PKB (proc.) i PKB per capita (dol.) w Korei Południowej
w latach 1980–1999

Rok	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
PKB	-1,7	7,2	8,3	13,2	10,4	7,7	11,2	12,5	11,9	7,0
PKB per capita	1704	1870	1978	2181	2391	2457	2803	3511	4686	5737
Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
PKB	9,8	10,4	6,2	6,8	9,2	9,6	7,6	5,9	-5,5	11,3
PKB per capita	6516	7523	8002	8741	10206	12333	13138	12132	8085	10409

Źródło: *South Korea GDP – Gross Domestic Product*, <https://countryeconomy.com/gdp/south-korea>, dostęp 30.05.2019.

Poziom zadłużenia zagranicznego z 44 mld dol. w 1993 roku wzrósł do 120 mld dol. w 1997 roku. Niekorzystnie zmieniła się również struktura długu (w III kwartale 1997 roku krótkookresowe zobowiązania sięgnęły poziomu 323% rezerw walutowych)⁴³. Obniżyły się oszczędności. W 1989 roku stanowiły one 37,6% PKB, a w 1997 roku 33,4% PKB⁴⁴. Niezależnie od szybkiego rozwoju eksportu, konsekwentnie prowadzonej polityki proeksportowej i ochrony własnego rynku bilans handlowy przez wiele lat pozostawał ujemny. Korea Południowa notuje dodatni bilans handlowy dopiero od czasów znacznego spadku wartości wona w wyniku kryzysu z lat 1997–1998⁴⁵. Kraj zmuszony został do porzucenia powiązań z amerykańskim dolarem i dewaluacji waluty oraz reform (wiele z nich zaczęto wprowadzać wcześniej, kiedy władzę objął prezydent Kim Young-sam). Przebudowano sektor bankowy. Rozpoczęto proces deregulacji. Podjęte działania stosunkowo szybko przywróciły Korei Południowej cenową konkurencyjność eksportu i wzrost nadwyżki handlowej. Było to istotnym impulsem do wznowienia po 2000 roku wysokiej dynamiki wzrostu PKB tego kraju⁴⁶.

Na początku lat 90. XX wieku Korea Południowa nie była informatyczną potęgą. Na świecie kojarzyła się z tanią elektroniką i samochodami, igrzyskami olimpijskimi w Seulu (1981) oraz rozpoczętym procesem demokratyzacji. Kim Young-sam wybrany na prezydenta w 1992 roku poparł pomysł rozbudo-

⁴³ T. Kalinowski, H. Cho, *op. cit.*, s. 226–227.

⁴⁴ J. Ryou, T. Kim, *Overborrowing and Overinvestment in East Asia: The Case of the Korean Firms*, Working Paper Series, Vol. 2003-22, August 2003, s. 9.

⁴⁵ Y.S. Hong, *op. cit.*, s. 11.

⁴⁶ J.W. Bossak, *Instytucje, rynki i konkurencja...*, *op. cit.*, s. 251.

wy sieci – infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Rząd uznał, że jeśli kraj dąży do podniesienia poziomu rozwoju gospodarczego (Japonia była punktem odniesienia, stąd mówiono o „dogonieniu” Japonii) i wzmocnienia międzynarodowej konkurencyjności, konieczne jest przekształcenie gospodarki południowokoreańskiej w opartą na wiedzy i wsparcie innowacyjności. Mimo późniejszych zmian rządów podejście to nie było nigdy kwestionowane. Rząd zaczął inwestować środki w zakup sprzętu komputerowego, oprogramowania, a także technologii pozwalającej w przyszłości zaspokoić popyt. Początkowo planowano import z Japonii, jednak proponowane ceny były zbyt wysokie. Stany Zjednoczone stały się głównym partnerem handlowym, którego oferta oceniana była jako korzystniejsza. W 1993 roku po raz pierwszy pojawił się termin „elektroniczna administracja”, używany w państwowych dokumentach, a pięć lat później oficjalne strony rządu i strony służb cywilnych stały się powszechnie dostępne. W 1994 roku opracowano i zaczęto wdrażać plan Koreańskiej Autostrady Informacyjnej (jej budowę ukończono w 2005 roku), za którego realizację odpowiadało Ministerstwo Informacji i Komunikacji⁴⁷. Informatyzacja kraju traktowana była z jednej strony jako sposób i szansa na wyjście z gospodarczych kłopotów, a z drugiej jako ważna stymulanta dalszego rozwoju. Sprzyjało temu dostrzeżenie znaczenia nowych źródeł budowania i wzmocnienia konkurencyjności gospodarki w warunkach dynamicznych zmian w otoczeniu zewnętrznym.

3. LATA 2000–2018: BUDOWA GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Koniec lat 90. XX wieku i początek XXI wieku to czas rozpoczęcia aktywnych działań na rzecz budowy społeczeństwa opartego na wiedzy, która wraz z informacjami stanowi główne źródło wartości dodanej. Siła napędowa takiego społeczeństwa to dynamiczny rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych zmieniający funkcjonowanie rządów, przedsiębiorstw i mieszkańców kraju. Dokonano także zmian w podejściu do prowadzenia polityki handlowej.

Uświadomiono sobie, że poziom informatyzacji, ale także umiejętność tworzenia, dyfuzji, wykorzystywania wiedzy istotnie wpływa na produktywność, wzrost i rozwój gospodarczy, dochody, różnicując kraje wysoko rozwinięte i rozwijające się. Uznano, że rozpoczęty w latach 60. proces industrializacji był sukcesem, do czego przyczyniła się w dużej mierze implementacja

⁴⁷ Zob. K. Godlewski, *Korea szerokopasmowa*, Wydawnictwo Kwiaty Orientu, Warszawa 2012.

zagranicznych technologii, ale w nowych uwarunkowaniach dynamicznych zmian w otoczeniu międzynarodowym nie jest to wystarczające dla dalszego długookresowego rozwoju. Kryzys azjatycki końca lat 90. XX wieku pokazał, że gospodarka południowokoreańska traci konkurencyjność ze względu na rosnącą lukę w porównaniu do innych rozwiniętych krajów w zakresie wiedzy i umiejętności menedżerskich opartych na wiedzy. Mimo ponoszonych nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstwa z Korei Południowej cechował stosunkowo niski poziom produktywności wynikający z niewystarczającej wiedzy i bazy informatycznej. Oceniono, że w aspekcie poprawy konkurencyjności gospodarki poprzez wzmocnienie i efektywniejsze wykorzystanie jej potencjału konieczne jest włączenie się w rozwój infrastruktury i sieci telekomunikacyjnej oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych, które nie tylko poprawią produktywność i transparentność w gospodarce, ale także pozwolą przedsiębiorstwom na rozwój w kierunku podmiotów opartych na wiedzy⁴⁸. Czynnikiem sprzyjającym realizacji przyjętych kierunków polityki gospodarczej była korzystna sytuacja gospodarki, w tym finansów publicznych (nadwyżki budżetowe, niski poziom długu publicznego). W tabeli 3 przedstawiono dane dotyczące kształtowania się PKB (proc.), PKB per capita (dol.) oraz sytuacji w finansach publicznych Korei Południowej w latach 2000–2017.

Tabela 3

Kształtowanie się PKB (proc.), PKB per capita (dol.) oraz finansów publicznych w Korei Południowej w latach 2000–2017

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PKB (proc.)	8,9	4,5	7,4	2,9	4,9	3,9	5,2	5,5	2,8
PKB per capita (dol.)	11 948	11 253	12 783	14 209	15 908	18 640	20 888	23 061	20 431
Nadwyżka budżetowa (proc. PKB)	4,15	2,58	3,45	1,62	0,09	0,86	1,08	2,17	1,52
Dług publiczny (proc. PKB)	17,11	17,70	17,55	20,45	23,25	26,96	29,27	28,65	28,16

⁴⁸ *Cyber Korea 21. An Informatization Vision for Constructing a Creative, Knowledge-Based Nation*, Ministry of Information and Communication, Republic of Korea, March 1999, s. 2–3.

Tabela 3 (cd.)

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PKB (proc.)	0,7	6,5	3,7	2,3	2,9	3,3	2,8	2,9	3,1
PKB per capita (dol.)	18 292	22 087	24 080	24 359	25 890	27 811	27 105	27 536	29 159
Nadwyżka budżetowa (proc. PKB)	0,02	1,53	1,69	1,56	1,69	1,56	0,65	1,75	brak danych
Dług publiczny (proc. PKB)	31,38	30,83	31,51	32,20	35,59	37,31	39,53	40,60	brak danych

Źródło: *South Korea GDP – Gross Domestic Product*, <https://countryeconomy.com/gdp/south-korea>, dostęp 5.06.2019.

W latach 1999–2002 realizowano program Cyber Korea 21⁴⁹, a w latach 2001–2002 podjęto inicjatywę wprowadzenia e-governmentu, tworząc w 2007 roku mapę drogową e-administracji wraz z siatką poszczególnych dziedzin objętych informatyzacją i cyfryzacją.

Internet szerokopasmowy jest dostępny w Korei Południowej od 1998 roku. Przełamano monopol Korea Telecom, a o rynek zaczęli konkurować inni dostawcy. Rząd wsparł budowę sieci światłowodowych między największymi miastami. Zachęcał również przedsiębiorstwa, instytucje i obywatele do korzystania z internetu m.in. przez stopniowe wyposażanie szkół w pełny dostęp do internetu, organizację kursów internetowych dla osób w starszym i średnim wieku. Wspierano powstawanie kafejek internetowych. Początkowo, z powodu zbyt dużych kosztów, była to dla wielu jedyna forma kontaktu z internetem, mało kto mógł bowiem pozwolić sobie na własny komputer z dostępem do sieci. Młodzież szybko zachęciły niskie ceny w kafejkach, które stały się dla niej miejscem codziennych spotkań. W 2004 roku powstał w Korei Południowej pierwszy plan rozwoju sportu elektronicznego i branży gier sieciowych, a dwa lata później ustawa o przemyśle gier komputerowych (nazywanych przemysłami kreatywnymi). Gry komputerowe stały się elementem kultury kraju. Rozrywka przerodziła się w rywalizację, początkowo amatorską, a później profesjonalną. Gra komputerowa *StarCraft* zyskała ogromną popularność (w kraju sprzedano jej 4,5 mln kopii, na świecie zaś ok. 11 mln). Początkowo

⁴⁹ *Ibidem*.

rozwój rynku sportów elektronicznych sponsorowały zagraniczne przedsiębiorstwa, głównie z Japonii i USA, później dołączyły do nich lokalne czepole, jak SK Telecom i Samsung Group⁵⁰. World Cyber Games (WCG), międzynarodowy festiwal gier komputerowych, organizowany w latach 2001–2011 przez International Cyber Marketing z Korei Południowej przy udziale Samsung Group i południowokoreańskiego rządu, uznawany był przez rząd za jeden ze sposobów wzmacniania marki kraju na świecie (organizację festiwalu wznawiono w 2018 roku, ale poza Koreą).

Według danych z 2016 roku ok. 45 mln mieszkańców kraju miało dostęp do Internetu. Z penetracją online na poziomie 92,72%, Korea Południowa znajduje się również wśród najbardziej usieciwionych krajów na świecie⁵¹. Tabela 4 przedstawia dane dotyczące dostępu do Internetu w Korei Południowej w latach 2000–2016.

Tabela 4

Dostęp do Internetu w Korei Południowej w latach 2000–2016

Rok	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Proc.	44,7	59,4	72,7	78,1	81,0	83,7	84,07	87,56	92,72

Źródło: *Internet usage in South Korea – Statistics & Facts*, Statista, 2019, <https://www.statista.com/topics/2230/internet-usage-in-south-korea/>, dostęp 7.06.2019.

W IMD World Digital Competitiveness Ranking 2018 Korea Południowa uplasowała się na 2. pozycji (za USA) wśród najbardziej konkurencyjnych na świecie gospodarek pod względem cyfryzacji (adaptacja i wykorzystanie technologii cyfrowych w sferze publicznej i prywatnej), na 63 badane kraje⁵². Infrastruktura cyfrowa jest wysoko rozwinięta. Korea Południowa zajmuje 1. pozycję na świecie pod względem przeciętnej szybkości internetu: 28,6 Mbps (dane za I kwartał 2017 roku), podczas gdy średnia światowa to 7,2 Mbps. Wyprzedza m.in. (2) Norwegię (23,5 Mbps), (3) Szwecję (22,5 Mbps), (4) Hong Kong (21,9 Mbps), (5) Szwajcarię (21,7 Mbps), (6) Finlandię

⁵⁰ P. Zhou, *South Korea Computer Gaming Culture*, ThoughtCo, 19.07.2018, <https://www.thoughtco.com/south-korea-computer-gaming-culture-1434484>, dostęp 6.06.2019.

⁵¹ *Internet usage in South Korea – Statistics & Facts*, Statista, 2019, <https://www.statista.com/topics/2230/internet-usage-in-south-korea/>, dostęp 7.06.2019.

⁵² *IMD World Digital Competitiveness Ranking 2018*, IMD – International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Center, Lausanne–Singapore 2018, s. 26.

(20,5 Mbps), (7) Singapur (20,3 Mbps), (8) Japonię (20,2 Mbps), (9) Danię (20,1 Mbps), (10) Stany Zjednoczone (18,7 Mbps)⁵³.

Korea Południowa należy także do czołówki najbardziej zaawansowanych państw pod względem wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w administracji publicznej. W rankingu indeksu EGDI (E-Government Development Index) oceniającego poziom rozwoju e-administracji (usług online, infrastruktury telekomunikacyjnej i kapitału ludzkiego) w 193 krajach należących do ONZ w 2018 roku Korea Południowa zajęła 3. pozycję (ze wskaźnikiem 0,9010) za (1) Danią (0,9150) i (2) Australią (0,9053), a przed (4) Wielką Brytanią (0,8999), (5) Szwecją (0,8882), (6) Finlandią (0,8815), (7) Singapurem (0,8812), (8) Nową Zelandią (0,8806), (9) Francją (0,8790) i (10) Japonią (0,8783). Polska zajęła 33. pozycję (0,7926)⁵⁴. Wszystkie organizacje administracji publicznej są podłączone do jednego systemu informatycznego. Wykorzystanie technologii informatycznych nie tylko umożliwiło w Korei Południowej podniesienie poziomu wydajności administracji, ale przyczyniło się również do większej przejrzystości procesów decyzyjnych i stworzyło warunki do konsultowania projektów rządowych ze społeczeństwem⁵⁵. Widoczny jest też trend eliminacji papierowych form płatniczych i przenoszenia transferów w cyberprzestrzeń. Od kwietnia 2017 roku rząd stopniowo wycofuje banknoty i monety z obiegu. Dąży się do ich zastąpienia np. T-money funkcjonującymi w transporcie miejskim, płatnością kodem QR, płatnością online za pomocą Kakaopay oraz innymi elektronicznymi transferami pieniężnymi. Popularnym środkiem płatniczym stają się kryptowaluty takie jak bitcoin⁵⁶.

Wraz ze wzrostem zaawansowania technologicznego przemysłu oraz podniesieniem poziomu życia społeczeństwa zapotrzebowanie na tanią siłę roboczą malało. Stopniowo poprawiały się kompetencje (wiedza, umiejętno-

⁵³ *Average internet speed by country as of 1st quarter 2017 (in Mbps)*, Statista, 2019, <https://www.statista.com/statistics/204952/average-internet-connection-speed-by-country/>, dostęp 19.06.2019.

⁵⁴ United Nations E-Government Survey 2018, *Gearing e-government to support transformation towards sustainable and resilient societies*, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, New York 2018, s. 89, https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2018-Survey/E-Government%20Survey%202018_FINAL%20for%20web.pdf, dostęp 21.06.2019.

⁵⁵ Ł. Kryśkiewicz, *Jak wygląda system e-usług w Korei Południowej*, Dziennik Internautów. Biznes i Prawo, 30.03.2016, <http://di.com.pl/jak-wyglada-system-e-uslug-w-korei-poludniowej-54697>, dostęp 22.06.2019.

⁵⁶ *Rynek dla eksportera – doradztwo Korea Południowa*, East Analytics, 2019, <http://eastanalytics.com/pl/doradztwo-korea-poludniowa/>, dostęp 27.06.2019.

ści, kwalifikacje) pracowników. Zwiększył się odsetek samozatrudnionych, który w 2017 roku wyniósł 25,4%, znacznie powyżej średniej dla krajów OECD⁵⁷. Stopa zatrudnienia w 2018 roku wyniosła 60,3%, w tym w sektorze usług 73%, w przemyśle 22,1%, a w rolnictwie 4,9% w stosunku do ogółu zatrudnionych⁵⁸. Od lat stopa bezrobocia utrzymuje się na niskim poziomie. W 1980 roku wynosiła ona 5,2%, w 2010 roku 3,4%, w II kwartale 2018 zaś 3,7%⁵⁹. Współczynnik Giniego, oparty na krzywej Lorenza, pokazujący nierówności w dochodach danego społeczeństwa, przyjmuje wartości z przedziału [0; 1]. W Korei Południowej kształtują się one obecnie na stosunkowo niskim poziomie. Według danych OECD w 2017 roku współczynnik Giniego dla tego kraju wyniósł 0,29⁶⁰. Wartość Wskaźnika Rozwoju Społecznego (HDI) wzrosła w Korei Południowej z 0,728 w 1990 roku do 0,903 w 2017 roku (o 24,0%). Znajduje się ona też w grupie krajów o bardzo wysokim poziomie rozwoju społecznego. Zajęła 22. pozycję (wraz z Izraelem) na 189 badanych krajów. W każdym z elementów składowych wskaźnika HDI obserwuje się poprawę. Oczekiwana długość życia wzrosła o 10,7 lat (z 71,7 lat w 1990 roku do 82,4 lat w 2017 roku), średni czas trwania edukacji wzrósł o 3,2 lata (z 13,6 lat do 16,5 lat), oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia wzrosła o 2,9 lat (z 8,9 lat do 12,1), a dochód narodowy per capita (liczony według parytetu siły nabywczej) wzrósł w latach 1990–2017 o ok. 209,5%⁶¹. Wydatki publiczne na edukację w 2018 roku wyniosły 5,1% PKB, dla porównania, przykładowo: więcej niż Niemczech (4,9% PKB), Polsce (4,9% PKB), Stanach Zjednoczonych (5,0% PKB), a mniej niż w krajach skandynawskich – europejskich liderach innowacyjności: Szwecji (7,7% PKB), Norwegii (7,7% PKB), Danii (7,6% PKB), Finlandii (7,2% PKB)⁶². Najwyżej ocenianymi, najlepszymi uczelniami są: Seoul National University (Seul) – zajmuje 1. miejsce w rankingu krajowym South Korea Rank 2018 i 74. miejsce w rankingu międzynarodowym World University Rank 2018, KAIST – Korea Advanced Institute of Science and Technology (Daejeon) – odpowiednio

⁵⁷ *Self-employment rate*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>, dostęp 28.06.2019.

⁵⁸ *Korea (Republic of) Human Development...*, *op. cit.*

⁵⁹ *Unemployment rate*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>, dostęp 29.06.2019.

⁶⁰ *Income inequality*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>, dostęp 30.06.2019.

⁶¹ *Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update*, UNDP, 2018, s. 2, http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/KOR.pdf, dostęp 2.07.2019.

⁶² *Korea (Republic of) Human Development...*, *op. cit.*

2. i 95. pozycję, SKUU – Sungkyunkwan University (Seul) – 3. i 111. pozycję, Pohang University of Science and Technology (Pohang) – 4. i 127.⁶³

Bardzo ważnym czynnikiem dojścia do zaawansowanej technologicznie bazy przemysłowej, zwiększania konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Korei Południowej były i są nadal inwestycje w badania i rozwój (B+R). Współczynnik całkowitych nakładów na B+R względem PKB w połowie lat 80. przekroczył 1%, a w 2016 roku wyniósł już 4,24% (69,4 bln wonów; ok. 58 mld dol.). Większość z nich (75,4%) finansowana była przez sektor prywatny (w połowie lat 60. było to ok. 10%), 23,6% przez sektor publiczny, a 1% przez inne ośrodki krajowe i zagraniczne. Korea Południowa zajęła 2. miejsce za Izraelem wśród krajów OECD przeznaczających najwięcej środków na badania i rozwój w stosunku do PKB (średnia dla krajów OECD wynosi 2,337% PKB)⁶⁴. Tabela 5 przedstawia dane dotyczące nakładów na badania i rozwój (B+R) w stosunku do PKB w Korei Południowej, UE (28) i wybranych krajach OECD w latach 2000–2016.

Tabela 5

Nakłady na badania i rozwój (B+R) w stosunku do PKB w Korei Południowej, UE (28) i wybranych krajach OECD w latach 2000–2016

Kraj	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Korea Południowa	2,180	2,274	2,532	2,831	3,123	3,466	4,026	4,289	4,227
UE (28)	1,671	1,696	1,660	1,684	1,758	1,836	1,913	1,948	1,935
Izrael	3,933	4,133	3,874	4,143	4,348	3,942	4,161	4,200	4,251
Szwecja	brak danych	brak danych	3,391	3,500	3,495	3,216	3,281	3,146	3,255
Japonia	2,906	3,014	3,030	3,278	3,337	3,137	3,209	3,400	3,141
Niemcy	2,393	2,415	2,421	2,456	2,597	2,714	2,868	2,873	2,932
Stany Zjednoczone	2,621	2,550	2,490	2,550	2,767	2,740	2,689	2,734	2,744

⁶³ *Best universities in South Korea*, Times Higher Education, 2019, <https://www.timeshighereducation.com/student/best-universities/best-universities-south-korea>, dostęp 4.07.2019.

⁶⁴ *Gross domestic spending on R&D*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, dostęp 4.07.2019.

Tabela 5 (cd.)

Kraj	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Republika Czeska	1,113	1,102	1,146	1,232	1,239	1,337	1,782	1,973	1,678
Węgry	0,789	0,982	0,860	0,981	0,980	1,139	1,264	1,353	1,206
Polska	0,642	0,558	0,553	0,551	0,559	0,721	0,881	0,940	0,965

Źródło: Gross domestic spending on R&D, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, dostęp: 4.07.2019.

Liczba osób zajmujących się B+R wzrosła z 1750 w 1967 roku do 234 702 w 2005 roku⁶⁵. Od czasu ogłoszenia przez władze południowokoreańskie w 2009 roku strategii „Low Carbon, Green Growth” mającej na celu rozwój kraju z troską o środowisko naturalne⁶⁶ południowokoreańskie przedsiębiorstwa aktywnie zaangażowały się w badania nad odnawialnymi źródłami energii, a także nad innymi rozwiązaniami w zakresie zielonych technologii, takimi jak np. neutralne dla środowiska metody utylizacji odpadów.

Publikowany co roku przez Cornell University, INSEAD Business School i World Intellectual Property Organization globalny wskaźnik innowacyjności – Global Innovation Index (GII) – dostarcza danych na temat działalności innowacyjnej 126 krajów (reprezentują 90,8% populacji na świecie i 96,3% globalnego PKB). Uwzględnia ponad 80 wskaźników częściowych wchodzących w skład dwóch podwskaźników: Innovation Input Sub-Index, do którego zaliczono pięć grup mierników nakładowych dotyczących: instytucji, kapitału ludzkiego i badań, infrastruktury, stopnia rozwoju rynku i stopnia rozwoju sfery biznesowej, oraz Innovation Output Sub-Index, do którego zaliczono dwie grupy mierników efektów działalności innowacyjnej dotyczące: wiedzy (tworzenia, wpływu i dyfuzji) oraz technologii i tzw. przemysłów kreatywnych. Stosunek subindeksu mierników wyjściowych do mierników wejściowych to Innovation Efficiency Ratio (IER), który pozwala na ocenę efektywności działalności innowacyjnej poszczególnych krajów⁶⁷. W tabeli 6 przedstawiono wyniki i pozycję Korei Południowej na tle wybranych krajów w rankingu Inno-

⁶⁵ J. Suh, D.H.C. Chen, *op. cit.*, s. 27.

⁶⁶ R.S. Jones, B. Yoo, *Achieving the “Low Carbon, Green Growth” Vision in Korea, Green Growth*. Knowledge Platform, 2012, www.greengrowthknowledge.org, dostęp 4.07.2019.

⁶⁷ Cornell University, INSEAD, WIPO, *The Global Innovation Index 2018...*, *op. cit.*

vation Global Index 2018 (w tym podwskaźników Innovation Input Sub-Index i Innovation Output Sub-Index) oraz Innovation Efficiency Ratio 2018.

Tabela 6

**Wyniki Korei Południowej w rankingu Innovation Global Index 2018
w porównaniu do wybranych krajów**

Kraj	Global Innovation Index 2018		Input Sub-Index 2018		Output Sub-Index 2018		Innovation Efficiency Ratio 2018	
	Miejsce	Wynik (0–100)	Miejsce	Wynik (0–100)	Miejsce	Wynik (0–100)	Miejsce	Wynik (0–1)
Szwajcaria	1	68,40	2	69,67	1	67,13	1	0,96
Holandia	2	63,32	9	66,45	2	60,19	4	0,91
Szwecja	3	63,08	3	69,21	3	56,94	10	0,82
Wielka Brytania	4	60,13	4	67,89	6	52,37	21	0,77
Singapur	5	59,83	1	74,23	15	45,43	63	0,61
USA	6	59,81	6	67,81	7	51,81	22	0,76
Korea Południowa	12	56,63	14	63,42	12	49,84	20	0,79
Chiny	17	53,06	27	55,13	10	50,98	3	0,92
Polska	39	41,67	38	49,41	40	33,92	42	0,69

Źródło: Cornell University, INSEAD, WIPO, *The Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation*, Ithaca–Fontainebleau–Geneva 2018, s. xx, xxi, xxiv.

W rankingu Innovation Global Index 2018 Korea Południowa zajęła wysoką, 12. pozycję na 126 badanych krajów, znalazła się w grupie liderów innowacji w regionie Azji Południowo-Wschodniej, Wschodniej i Oceanii obok Singapuru i Japonii. Najwyższe pozycje w rankingu zajęły: Szwajcaria (1), Holandia (2), Szwecja (3), Wielka Brytania (4), Singapur (5), Stany Zjednoczone (6). W przypadku większości uwzględnionych w rankingu krajów (z wyjątkiem Singapuru, Holandii i Chin), w tym Korei Południowej, występuje linearna zależność między wynikami dotyczącymi mierników nakładowych, wejściowych (*input*) i mierników efektów działalności innowacyjnej, wyjściowych (*output*). Korea Południowa zajęła wysoką, 20. pozycję

z wynikiem Innovation Efficiency Ratio 0,79. Oznacza to, że podejmowana w tym kraju działalność innowacyjna cechuje się efektywnością (nakłady vs. wyniki). W grupie mierników nakładowych, wyjściowych (*input*), wyniki dla Korei Południowej – na 126 badanych krajów – są następujące: kapitał ludzki i badania: 2. pozycja, infrastruktura: 13. pozycja, stopień rozwoju rynku: 14. pozycja, stopień rozwoju sfery biznesowej: 20. pozycja, instytucje: 26. pozycja. Z kolei w grupie mierników efektów działalności innowacyjnej, wyjściowych (*output*), wyniki kształtują się następująco: wiedza (tworzenie, wpływ i dyfuzja) oraz technologie: 9. miejsce, tzw. przemysły kreatywne: 17. pozycja⁶⁸. Powyższe zestawienie jest ujęciem statycznym (dotyczy jednego roku), pozwala na porównanie pozycji Korei Południowej do innych wybranych krajów. Ujęcie dynamiczne (dłuższy okres) pozwala na obserwację dynamiki i skali zmian. Występują jednak trudności w dostępie do porównywalnych danych ze względu na zmianę metodologii pomiaru. Warto natomiast zwrócić uwagę, że w pierwszej edycji rankingu The World Business/INSEAD Global Innovation Index z 2007 roku Korea Południowa zajęła również stosunkowo wysoką, 19. pozycję na 107 badanych krajów. Liderami były: USA (1), Niemcy (2), Wielka Brytania (3), Japonia (4), Francja (5), Szwajcaria (6). Z kolei Chiny zajęły 29. pozycję, a Polska 56.⁶⁹

Systematycznie rośnie liczba zgłoszeń patentów europejskich z Korei Południowej do European Patent Office (EPO). W 2017 roku było ich 6261. Pochodziły głównie od dwóch przedsiębiorstw południowokoreańskich: LG Group (2056) i Samsung Group (2016). Korea Południowa zajęła 8. pozycję w rankingu na 50 badanych krajów z największą liczbą zgłoszeń (za USA, Niemcami, Japonią – liderami od wielu lat, oraz za Francją, Chinami, Szwajcarią i Holandią)⁷⁰. W tabeli 7 zaprezentowano dane dotyczące liczby zgłoszeń patentów europejskich do EPO przez przedsiębiorstwa Samsung Group i LG Group oraz ich pozycję w rankingach w latach 2010–2017.

⁶⁸ *Ibidem*, s. 277.

⁶⁹ S. Dutta, S. Caulkin, *The world's top innovators*, The World Business, INSEAD, 24.02.2007, <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/GII-2007-Report.pdf>, dostęp 5.07.2019.

⁷⁰ European Patent Office, *European patent applications*, 22.01.2018, <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics.html#national>, dostęp 5.07.2019.

Tabela 7

Liczba zgłoszonych patentów do EPO przez Samsung Group i LG Group
oraz ich pozycja w rankingach w latach 2010–2017

Przedsiębiorstwo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Samsung Group	1691 (4)	1733 (3)	2289 (1)	2833 (1)	2541 (1)	2366 (2)	2316 (3)	2016 (4)
LG Group	1268 (8)	1493 (5)	1635 (5)	1648 (4)	1638 (4)	2091 (3)	2313 (4)	2056 (3)

Źródło: European Patent Office, *Annual reports 2010–2017*, <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report.html>, dostęp 5.07.2019.

Oba czebole – LG Group i Samsung Group – znajdują się wśród liderów zgłoszeń patentów europejskich do EPO. W 2017 roku LG Group, przedsiębiorstwo działające w branży elektronicznej, chemicznej i telekomunikacyjnej, zajęło 3. pozycję w rankingu przedsiębiorstw z największą liczbą zgłoszeń patentów europejskich do EPO, za Huaweiem – chińskim przedsiębiorstwem specjalizującym się w produkcji urządzeń i rozwiązań telekomunikacyjnych oraz informatycznych (2398 zgłoszeń patentów) – i Siemensem – międzynarodowym koncernem z branży energetycznej, elektrotechnicznej i telekomunikacyjnej z siedzibą w Niemczech (2220 zgłoszeń patentów). Samsung Group, jedna z największych południowokoreańskich grup biznesowych zrzeszających firmy produkcyjne i usługowe działające w wielu branżach oraz instytucje finansowe, zajęła 4. pozycję w rankingu. Samsung Electronics Co., podmiot zależny Samsung Group, należy do najbardziej wartościowych firm Korei Południowej, biorąc pod uwagę kapitalizację rynkową, jest liderem na rynku elektroniki. Jego półprzewodniki, smartfony i urządzenia cyfrowe rozwinęły swoisty ekosystem południowokoreańskich dostawców i partnerów, podobny do tego, który Japonia rozwinęła wokół Sony Corporation i Toyota Motor Corporation⁷¹. Silna pozycja konkurencyjna Samsung Group i LG Group oraz innych czeboli utrudnia małym i średnim eksporterom wejście na rynek południowokoreański.

Zmiana w polityce handlowej Korei Południowej widoczna od początku XXI wieku polega na wdrażaniu strategii silniejszej integracji kraju z gospodarką światową m.in. poprzez negocjowanie porozumień handlowych o cha-

⁷¹ M. Jamrisko, W. Lu, *The U.S. Drops Out of the Top 10 in Innovation Ranking*, Bloomberg, 22.01.2018, s. 1, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-22/south-korea-tops-global-innovation-ranking-again-as-u-s-falls>, dostęp 6.07.2019.

rakterze preferencyjnym. Położenie geoeconomiczne kraju władze oceniają jako trudne. Z jednej strony bliskim sąsiadem Korei Południowej jest Japonia specjalizująca się w produkcji i eksporcie dóbr wysokich technologii, z drugiej – Chiny, których konkurencyjność międzynarodowa wciąż rośnie. Południowa część Półwyspu Koreańskiego nie posiada w zasadzie bogactw naturalnych (w niewielkich ilościach występują: węgiel, wolfram, grafit, molibden, ołów), dlatego też w proeksportowo nastawionej gospodarce konieczny był i jest ich import. Obejmuje on m.in. ropę naftową, gaz ziemny, części elektroniczne, maszyny i urządzenia, żywność. Rozwój Korei Południowej jest w dużej mierze determinowany przez możliwości eksportowe i importowe, a więc przez możliwie najbardziej liberalne stosunki z głównymi partnerami handlowymi⁷². Udział handlu zagranicznego (eksportu i importu) w tworzeniu PKB w 2018 roku wyniósł 80,8% PKB kraju⁷³. Rząd uznał, że w celu dalszego wzmocnienia konkurencyjności gospodarki należy zwiększyć zaangażowanie i obecność kraju w gospodarce światowej poprzez aktywność w zawieraniu porozumień o wolnym handlu. Strategia ta została określona mianem Global Korea⁷⁴. Korea Południowa podpisała umowy o wolnym handlu m.in. z Chile (2004 r.), Singapurem (2006 r.), EFTA (2006 r.), ASEAN (2009 r.), Indiami (2010 r.), Unią Europejską (2011 r.), Peru (2011 r.), Stanami Zjednoczonymi (2012 r.), Turcją (2013 r.), Australią (2014), Kanadą (2015 r.), Chinami (2015 r.), Nową Zelandią (2015 r.), Wietnamem (2015 r.), Kolumbią (2016 r.)⁷⁵. Główni partnerzy w handlu zagranicznym Korei Południowej nie zmieniają się w ostatnich latach. W 2017 roku były to:

- 1) Chiny (23% udziału w całkowitych obrotach handlowych, w tym: 25% udział w całkowitym eksporcie, 20,5% udział w całkowitym imporcie),
- 2) Stany Zjednoczone (11,5% udziału w całkowitych obrotach handlowych, w tym: 12,2% w eksporcie, 10,5% w imporcie),
- 3) UE-28 (10,6% udziału w całkowitych obrotach handlowych, w tym: 9,3% w eksporcie, 12,2% w imporcie),

⁷² E. Radomska, *Porozumienie o wolnym handlu między Unią Europejską i Koreą Południową – perspektywy dla polskich eksporterów*, „Sprawy Międzynarodowe” 2018, nr 4, s. 286.

⁷³ Korea (Republic of) *Human Development...*, *op. cit.*

⁷⁴ W.H. Cooper, R. Jurenas, M.D. Platzer, M.E. Manyin, *The EU-South Korea Free Trade Agreement and Its Implications for the United States*, Congressional Research Service, Washington DC, 17.12.2010, s. 5, https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/key_workplace/795/, dostęp 6.07.2019; D.K. Das, *The EU – Korea Free Trade Agreement: making of a “Deep” Free Trade Agreement*, „Global Economy Journal” 2012, Vol. 12, Iss. 1, s. 5.

⁷⁵ *International Affairs*, Korea’s Fair Trade Commission (KFTC), 2019, <http://www.ftc.go.kr/eng/contents.do?key=513>, dostęp 7.07.2019.

- 4) Japonia (7,8% udziału w całkowitych obrotach handlowych, w tym: 4,7% w eksporcie, 11,5% w imporcie),
- 5) Wietnam (6,0% udziału w całkowitych obrotach handlowych, w tym: 8,2% w eksporcie, 3,4% w imporcie).

Korea Południowa zanotowała w 2017 roku dodatnie saldo bilansu handlowego ogółem, ale w odniesieniu do UE-28 i Japonii wystąpiła przewaga importu nad eksportem⁷⁶. Podczas kryzysu gospodarczego z 2008 roku południowokoreański rząd zwiększył nacisk na eksport – w 2011 roku współczynnik *trade to GDP* (eksport + import / PKB × 100) przekroczył 100%⁷⁷. Relacja eksportu do PKB sukcesywnie rosła przez kolejne dekady – w 1960 roku wynosiła 2,6%, a w 2017 roku 43,1%⁷⁸. Możliwe to było głównie dzięki dywersyfikacji ryzyka (wynikającego m.in. ze zmian w koniunkturze gospodarczej na świecie) – nie skupiano eksportu na jednej branży przemysłowej ani na jednym regionie. Jeśli chodzi o bezpośrednie inwestycje zagraniczne, na większą skalę przedsiębiorstwa z Korei Południowej zaczęły angażować się kapitałowo w formie BIZ w latach 80., ale prawdziwy ich rozkwit miał miejsce dopiero w kolejnych dekadach. Według danych UNCTAD z biegiem lat obserwuje się wzrost południowokoreańskich BIZ, w 1990 roku wynosiły 1066 mld dol., w 2000 – 5283 mld dol., w 2010 – 23 285 mld dol., w 2015 – 23 760 mld dol., a w 2017 – 31 676 mld dol. Korea Południowa znalazła się na 12. miejscu wśród 20 krajów najwięcej inwestujących za granicą; w regionie Azji Południowo-Wschodniej zajmuje 3. miejsce za Chinami i Hongkongiem, a przed Singapurem i Tajlandią⁷⁹. Korea Południowa jest inwestorem netto. Wartość południowokoreańskich BIZ jest prawie dwukrotnie wyższa od wartości BIZ napływających do tego kraju. Stopniowo rośnie jednak wartość BIZ w Korei Południowej, w 2017 roku wynosiły 17 056 mld dol.⁸⁰ Dążenia przedsiębiorstw południowokoreańskich do zwiększenia obecności na rynkach zagranicznych poprzez eksport, bezpośrednie inwestycje zagraniczne i inne formy umiędzynarodowienia wzmocnione są aktywnością licznych instytucji, m.in. Koreańskiego

⁷⁶ European Commission, *European Union, Trade in goods with South Korea*, 16.04.2018, s. 8, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113448.pdf, dostęp 7.07.2019.

⁷⁷ J.-W. Lee, K.-W. Kim, H.-G. Kim, Y.-T. Cho, *op. cit.*, s. 14.

⁷⁸ *Exports of goods and services (% of GDP)*, World Bank, 2019, <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>, dostęp 7.07.2019.

⁷⁹ UNCTAD, *World Investment Report. Investment and New Industrial Policies*, New York–Geneva 2018, s. 6, 44, https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf, dostęp 8.07.2019.

⁸⁰ *Ibidem*, s. 185.

Stowarzyszenia do spraw Promocji Handlu, Zrzeszenia Handlowców Korei, Koreańskiej Federacji Przemysłowej. Mechanizm stymulowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz siatka instytucji finansowych zaangażowanych w proces internacjonalizacji rodzimych przedsiębiorstw, które stworzyły władze Korei Południowej, bazowały częściowo na doświadczeniach Japonii.

PODSUMOWANIE

Korea Południowa jest przykładem kraju początkowo ubogiego, który w badanym okresie (lata 1960–2018) awansował do grona państw wysoko rozwiniętych gospodarczo. Przeprowadzona analiza pozwoliła na potwierdzenie słuszności przyjętej hipotezy badawczej. Umiejętność rozpoznania kluczowych źródeł konkurencyjności oraz świadomie prowadzona, aktywna, konsekwentnie i etapowo realizowana polityka prorozwojowa to główne determinanty rozwoju gospodarczego Korei Południowej w latach 1960–2018. Rozwój przebiegał etapami w ramach przyjmowanych kilkuletnich planów. Aktywna polityka prorozwojowa wiązała się w początkowym etapie rozwoju (od lat 60. XX wieku) z zapewnieniem dogodnych warunków dla akumulacji kapitału, inwestycji i handlu, zaangażowaniem państwa w budowę silnej bazy przemysłowej, w rozwój działalności eksportowej i inwestycyjnej południowokoreańskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych, a w kolejnych etapach w działania na rzecz budowy gospodarki opartej na wiedzy, m.in. poprzez inwestycje w edukację, badania i rozwój, informatyzację i cyfryzację gospodarki. Warto zauważyć, że początkowo południowokoreański rząd ze względu na autorytarny charakter władzy, pozostawanie w sferze wpływów amerykańskich i brak zobowiązań międzynarodowych do czasu wstąpienia do międzynarodowych organizacji gospodarczych (m.in. WTO) miał dużą elastyczność w kreowaniu polityki gospodarczej. Repatriacje wojenne od Japonii, gospodarcza i militarna pomoc amerykańska, wpływy z eksportu, wzrost oszczędności kosztem konsumpcji pozwoliły na akumulację kapitału i były w początkowym okresie istotną stymulantą rozwoju. Wstąpienie do WTO w latach 90. XX wieku (również do Międzynarodowego Funduszu Walutowego i OECD) nastąpiło w momencie, gdy przemysł Korei Południowej był już w stanie aktywnie uczestniczyć w konkurencji międzynarodowej. Gospodarka tego kraju stała się częścią międzynarodowego systemu produkcji, dostarczając na światowe rynki towary o wysokiej wartości dodanej. Osiągane nadwyżki budżetowe, stosunkowo wysoki poziom oszczędności krajowych, liberalne stosunki handlowe i kapitałowe z zagranicą, rynkowo

kształtowany kurs walutowy to wybrane czynniki mające wpływ na wzrastanie latami międzynarodowej konkurencyjności Korei Południowej. Południowokoreański model rozwoju oparty jest na silnych instytucjach państwowych wspartych profesjonalną technokratyczną biurokracją, mocnym państwie narodowym, ścisłej współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym (głównie z największymi przedsiębiorstwami – czebolami zaangażowanymi w realizację rządowych planów rozwoju i silnie wspieranymi przez państwo), prorozwojowej i proekspansyjnej polityce gospodarczej. W warunkach rosnącej rywalizacji krajów o miejsce w międzynarodowym podziale pracy i zmian w otoczeniu zewnętrznym (ekonomicznych, geopolitycznych i geostrategicznych) wyzwaniem w aspekcie dalszego rozwoju jest utrzymanie i wzmacnianie przez Koreę Południową osiągniętej pozycji konkurencyjnej.

BIBLIOGRAFIA

- Average internet speed by country as of 1st quarter 2017 (in Mbps)*, Statista, 2019, <https://www.statista.com/statistics/204952/average-internet-connection-speed-by-country/>, dostęp 19.06.2019.
- Best universities in South Korea*, Times Higher Education, 2019, <https://www.timeshighereducation.com/student/best-universities/best-universities-south-korea>, dostęp 4.07.2019.
- Bossak J.W., *Instytucje, rynki i konkurencja we współczesnym świecie*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008.
- Bossak J.W., *Japonia. Strategia rozwoju w punkcie zwrotnym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1990.
- Chang S.-J., Rhee J.-H., *Rapid International Expansion Strategy of Emerging Market Enterprises: The Interplay between Speed and Competitive Risks on International Performance*, Center for Economic Institutions, Working Paper, No. 2007-11, Tokyo, November 2007.
- Cho Ch., Kim K., Kim M., *Korea's Automotive Industry*, Korea Institute for Industrial Economics & Trade (KIET), Ministry of Strategy and Finance, Republic of Korea, 2014.
- Chung-yum K., *From Despair to Hope. Economic Policymaking in Korea 1945–1979*, Korean Development Institute, Seoul 2011.
- Cooper W.H., Jurenas W., Platzer M.D., Manyin M.E., *The EU–South Korea Free Trade Agreement and Its Implications for the United States*, Congressional Research Service, Washington DC, 17.12.2010, https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/key_workplace/795/, dostęp 6.07.2019.

- Cornell University, INSEAD, WIPO, *The Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation*, Ithaca–Fontainebleau–Geneva 2018, <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report#>, dostę 13.05.2019.
- Cyber Korea 21. *An Informatization Vision for Constructing a Creative, Knowledge-Based Nation*, Ministry of Information and Communication, Republic of Korea, March 1999.
- Das D.K., *The EU – Korea Free Trade Agreement: making of a “Deep” Free Trade Agreement*, „Global Economy Journal” 2012, Vol. 12, Iss. 1.
- Dutta S., Caulkin S., *The world’s top innovators*, The World Business, INSEAD, 24.02.2007, <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/GII-2007-Report.pdf>, dostę 5.07.2019.
- European Commission, *European Union, Trade in goods with South Korea*, 16.04.2018, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113448.pdf, dostę 7.07.2019.
- European Patent Office, *Annual reports 2010–2017*, <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report.html>, dostę 5.07.2019.
- European Patent Office, *European patent applications*, 22.01.2018, <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics.html#national>, dostę 5.07.2019.
- Exports of goods and services (% of GDP)*, World Bank, 2019, <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>, dostę 7.07.2019.
- Godlewski K., *Korea szerokopasmowa*, Wydawnictwo Kwiaty Orientu, Warszawa 2012.
- Graham E.M., *Reforming Korea’s industrial conglomerates*, Institute for International Economics, Washington 2003.
- Gross domestic spending on R&D*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, dostę 4.07.2019.
- Haggard S., Moon C.-I., *Industrial Change and State Power: The Politics of Stabilization and Structural Adjustment in Korea*, Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington, August 1986.
- Hong Y.S., *Private-public alliances for export development: the Korean case*, CEPAL – Serie Comercio Internacional, No. 102, United Nations, August 2010.
- Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update*, UNDP, 2018, http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/KOR.pdf, dostę 2.07.2019.
- IMD World Digital Competitiveness Ranking 2018*, IMD – International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Center, Lausanne–Singapore 2018.

- IMD World Competitiveness Ranking 2018*, IMD – International Institute for Management Development, IMD World Competitiveness Center, Lausanne–Singapore, 2018, <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-competitiveness-ranking-2018/>, dostęp 8.05.2019.
- Income inequality*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>, dostęp 30.06.2019.
- International Affairs*, Korea's Fair Trade Commission (KFTC), 2019, <http://www.ftc.go.kr/eng/contents.do?key=513>, dostęp 7.07.2019.
- Internet usage in South Korea – Statistics & Facts*, Statista, 2019, <https://www.statista.com/topics/2230/internet-usage-in-south-korea/>, dostęp 7.06.2019.
- Jamrisko M., Lu W., *The U.S. Drops Out of the Top 10 in Innovation Ranking*, Bloomberg, 22.01.2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-22/south-korea-tops-global-innovation-ranking-again-as-u-s-falls>, dostęp 6.07.2019.
- Jones R.S., Yoo B., *Achieving the “Low Carbon, Green Growth” Vision in Korea*, Green Growth. Knowledge Platform, 2012, www.greengrowthknowledge.org, dostęp 4.07.2019.
- Kalinowski T., Cho H., *The Political Economy of Financial Liberalization in South Korea: State, Big Business and Foreign Investors*, „Asian Survey” 2009, Vol. 49, No. 2.
- Khaled M., *Park Chung-hee's Industrialization Policy and its Lessons for Developing Countries*, Paper for the World Congress for Korean Studies, August 2007.
- Kightley M., *Proeksportowa strategia rozwoju Korei Południowej i jej wpływ na współczesną konsumpcję*, „Konsumpcja i Rozwój” 2013, nr 2(5).
- Kim J.-H., *Innovation & Technology in Korea in International Perspective*, [w:] Mahlich J., Pascha W. (eds.), *Korean Science and Technology in an International Perspective*, Physica-Verlag, Heidelberg 2012.
- Kim J.-H., *Korean Economic Development Strategy*, Korean Development Institute, 2005.
- Korea (Republic of) Human Development Indicators*, UNDP, 2019, <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/KOR#>, dostęp 23.05.2019.
- Kryśkiewicz Ł., *Jak wygląda system e-usług w Korei Południowej*, Dziennik Internautów. Biznes i Prawo, 30.03.2016, <http://di.com.pl/jak-wyglada-system-e-uslug-w-korei-poludniowej-54697>, dostęp 22.06.2019.
- Lee J.-W., Kim K.-W., Kim H.-G., Cho Y.-T., *Socially Just, Sustainable and Dynamic Growth for a Good Society: A Case Study for Korea*, Friedrich Ebert Stiftung, November 2012.

- Lee K.W., *Borrowing from the World Bank for Education: Lessons from Korea and Mexico*, CICE Hiroshima University, „Journal of International Cooperation in Education” 2010, Vol. 13, No. 2.
- Pae P., *South Korea's Chaebol*, Bloomberg, 5.10.2018, <https://www.bloomberg.com/quicktake/republic-samsung>, dostęp 25.05.2019.
- Park J.H., Lee G., Jang S.-G., Son B., *Role and Function of the National Technical Qualification System in the Development of Vocational Ability*, Human Resources Development Service of Korea, Ministry of Strategy and Finance, Republic of Korea, 2012.
- Radomska E., *Porozumienie o wolnym handlu między Unią Europejską i Koreą Południową – perspektywy dla polskich eksporterów*, „Sprawy Międzynarodowe” 2018, nr 4.
- Rurarz J., *Historia Korei*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2009.
- Rynek dla eksportera – doradztwo Korea Południowa*, East Analytics, 2019, <http://eastanalytics.com/pl/doradztwo-korea-poludniowa/>, dostęp 27.06.2019.
- Ryou J., Kim T., *Overborrowing and Overinvestment in East Asia: The Case of the Korean Firms*, Working Paper Series, Vol. 2003-22, August 2003.
- Self-employment rate*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>, dostęp 28.06.2019.
- Social Expenditure – Aggregated data*, OECD, 2019, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG, dostęp 23.05.2019.
- South Korea GDP – Gross Domestic Product*, <https://countryeconomy.com/gdp/south-korea>, dostęp 22.05.2019.
- South Korea GDP per capita*, CEIC Data, 2019, <https://www.ceicdata.com/en/indicator/korea/gdp-per-capita>, dostęp 14.05.2019.
- South Korea's Biggest Shipbuilders Still in the Lead*, World Maritime News, 27.04.2016, www.worldmaritimeneeds.com, dostęp 22.05.2019.
- Suh J., Chen D.H.C. (eds.), *Korea as a Knowledge Economy. Evolutionary Process and Lessons Learned*, World Bank Publications, Washington DC 2007.
- UNCTAD, *World Investment Report. Investment and New Industrial Policies*, New York–Geneva, 2018, https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf, dostęp 8.07.2019.
- Unemployment rate*, OECD, 2019, <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>, dostęp 29.06.2019.
- United Nations E-Government Survey 2018, *Gearing e-government to support transformation towards sustainable and resilient societies*, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, New York 2018, https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2018-Survey/E-Government%20Survey%202018_FINAL%20for%20web.pdf, dostęp 21.06.2019.

- Woo J.-E., *Race to Swift. State and Finance in Korean Industrialization*, Columbia University Press, New York 1991.
- Yang J.-M., Kim T.-W., Han H.-O., *Understanding the Economic Development of Korea from a Co-Evolutionary Perspective*, „Journal of Asian Economics” 2006, Vol. 17, No. 4.
- York W., Bradshaw W., Kim Y.-J., London B., *Transnational Economic Linkages, the State, and Dependent Development in South Korea, 1966–1988: A Time Series Analysis*, „Social Forces”, December 1993, Vol. 72, No. 2.
- Zhou P., *South Korea Computer Gaming Culture*, ThoughtCo, 19.07.2018, <https://www.thoughtco.com/south-korea-computer-gaming-culture-1434484>, dostęp 6.06.2019.

UWARUNKOWANIA I PROCES ROZWOJU GOSPODARCZEGO KOREI POŁUDNIOWEJ W ASPEKCIE PODNOSZENIA KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI GOSPODARKI

Streszczenie

Celem artykułu jest identyfikacja uwarunkowań i procesu rozwoju gospodarczego Korei Południowej w aspekcie działań na rzecz podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności gospodarki. Przyjęto następującą hipotezę badawczą: umiejętność rozpoznania kluczowych źródeł konkurencyjności oraz świadomie prowadzona, aktywna, konsekwentnie i etapowo realizowana polityka prorozwojowa to główne determinanty rozwoju gospodarczego Korei Południowej w latach 1960–2018. Badania oparte na analizie wtórnych źródeł informacji pozwoliły na potwierdzenie słuszności hipotezy badawczej. W początkowym etapie rozwoju stworzono dogodne warunki dla akumulacji kapitału, inwestycji i handlu, państwo zaangażowało się w budowę silnej bazy przemysłowej, w rozwój działalności eksportowej i inwestycyjnej południowokoreańskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych, a w kolejnych etapach w działania na rzecz budowy gospodarki opartej na wiedzy, m.in. poprzez inwestycje w edukację, badania i rozwój, informatyzację i cyfryzację gospodarki. Uwzględniając rosnącą rywalizację krajów o miejsce w międzynarodowym podziale pracy i zmiany w otoczeniu zewnętrznym (ekonomiczne, geopolityczne i geostrategiczne), wyzwaniem dla dalszego rozwoju jest utrzymanie i wzmacnianie przez Koreę Południową osiągniętej pozycji konkurencyjnej.

Słowa kluczowe: rozwój gospodarczy, polityka gospodarcza, konkurencyjność, innowacyjność, gospodarka, Korea Południowa

CONDITIONS AND ECONOMIC DEVELOPMENT PROCESS IN SOUTH KOREA: ACTIONS AIMED AT INCREASING COMPETITIVENESS AND INNOVATIVENESS OF THE ECONOMY

Abstract

The aim of the article is to identify the conditions and the process of economic development in South Korea in the context of actions aimed at increasing competitiveness and innovativeness of the economy. The following research hypothesis has been adopted: The ability to recognise key sources of competitiveness and a conscious, proactive, consistently and gradually implemented development policy were the main determinants of the economic development of South Korea in the years 1960–2018. The research based on the analysis of secondary sources of information allowed for confirming the validity of the research hypothesis. In the initial stage of development, favourable conditions for capital accumulation, investment and trade were created, the state engaged in building a strong industrial base, in the development of export and investment activities of South Korean enterprises on foreign markets, and later in subsequent stages, in activities to build a knowledge-based economy, inter alia, through investments in education, research and development, computerisation and digitisation of the economy. Taking into account the growing competition between countries for a place in the international division of labour and changes in the external (economic, geopolitical and geostrategic) environment, maintaining and strengthening the competitive position achieved by South Korea is a challenge for further development.

Key words: economic development, economic policy, competitiveness, innovativeness, economy, South Korea

ФАКТОРЫ И ПРОЦЕСС ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ЮЖНОЙ КОРЕИ В АСПЕКТЕ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И ИННОВАЦИОННОСТИ ЭКОНОМИКИ

Резюме

Целью статьи является выявление факторов и процесса экономического развития Южной Кореи в контексте принятия мер по повышению конкурентоспособности и инновационности экономики. За основу была

принята следующая исследовательская гипотеза: способность выявлять ключевые источники конкурентоспособности и сознательно проводимая, активная, последовательная и поэтапная политика развития служат ключевыми детерминантами экономического развития Южной Кореи в 1960–2018 гг. Исследования, основанные на анализе вторичных источников информации, подтвердили обоснованность вышеупомянутой гипотезы. На начальном этапе развития были созданы благоприятные условия для накопления капитала, инвестиций и торговли; на государственном уровне уделялось большое значение созданию мощной промышленной базы, развитию экспортной и инвестиционной деятельности южнокорейских предприятий на внешних рынках и на последующих этапах деятельности по формированию экономики, основанной на знаниях, в частности, через инвестиции в образование, исследования и разработки, компьютеризацию и оцифровку экономики. С учётом растущей конкуренции между странами в области международного разделения труда, а также изменений во внешней среде (экономических, геополитических и геостратегических), обеспечение дальнейшего развития заключается в сохранении и укреплении конкурентных позиций Южной Кореи.

Ключевые слова: экономическое развитие, экономическая политика, конкурентоспособность, инновационность, экономика, Южная Корея

Cytuj jako:

Radomska E., *Uwarunkowania i proces rozwoju gospodarczego Korei Południowej w aspekcie podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności gospodarki*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2019 nr 4(67), s. 71–105. DOI: 10.26399/meip.4(67).2019.39/e.radomska

Cite as:

Radomska, E. (2019), ‘Uwarunkowania i proces rozwoju gospodarczego Korei Południowej w aspekcie podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności gospodarki’ [‘Conditions and economic development process in South Korea: actions aimed at increasing competitiveness and innovativeness of the economy’], *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 4(67), 71–105. DOI: 10.26399/meip.4(67).2019.39/e.radomska